

Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca
PL 760
00029 HUS

UUDENMAAN SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS SOCCAN LAUSUNTO TYÖTTÖMYYSTURVALAIN
JA TYÖTTÖMYYSETUUKSIEN RAHOITUKSESTA ANNETUN LAIN 4 JA 8 §:N MUUTTAMISESTA
(HE 135/2024 VP)

Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca kiittää mahdollisuudesta lausua työttömyysturvalain ja työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 4 ja 8 §:n muuttamisesta. Socca pitää tärkeänä, että Suomen sosiaaliturvajärjestelmää kehitetään, mutta haluaa esittää hallituksen esitystä koskevia huomioita ja parannusehdotuksia.

Työttömyysaste on Suomessa vuoden 2024 aikana noussut, ja avoimien työpaikkojen määrä laskenut. Orpon hallitus on ohjelmassaan asettanut tavoitteeksi 100 000 uutta työllistä. Nykyisen kehityksen valossa tavoitteen saavuttaminen vaikuttaa yhä vaikeammalta. Tilanne edellyttää vankkoja toimia työllisyyden edistämiseksi, joita hallituksen esitys ei näkemyksemme mukaan tuota.

Socca vastustaa aktiiviajan korotusosista luopumista. Katsomme, että luopumista koskeva muutosesitys voi vähentää osallistumista työllistymistä edistäviin palveluihin, kuten työkokeiluun ja -valmennukseen. Lisäksi se heikentäisi näihin palveluihin osallistuvien toimeentulon tasoa noin 113 e/kk, joka voi olla muutenkin tiukassa taloustilanteessa oleville henkilöille merkittävä summa. Esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan osallistuville olisi tarkoituksenmukaista tarjota kulukorvauksen lisäksi rahallinen korvaus, joka tukisi heikoimmassa asemassa olevien työttömien työnhakijoiden toimeentuloa ja hyvinvointia sekä edistäisi heidän osallistumista työllisyyttä edistävään toimintaan.

Liikkuvuusavustuksen korotusosaan käytetty määräraha on melko pieni, mutta avustuksen merkitys yksittäiselle työnhakijalle voi olla suuri. Se voi olla ratkaiseva tekijä työn vastaanottamiselle kotimaakunnan ulkopuolelta, muualta Suomesta. Siksi katsomme, ettei liikkuvuusavustusta yli 200 km:n etäisyyksille tule poistaa.

Kannatamme hallituksen esitykseen sisältyvää osittaisen työmarkkinatuen tarveharkinnan säilyttämistä ja tarveharkinnan laskentaperusteisiin esitettyä muutosta. Osittaisen työmarkkinatuen vähentäminen nykyisen 50 prosentin sijasta 35 prosenttiin ajalta, jolloin vanhempiensa taloudessa asuva henkilö ei osallistu työllistämistä edistävään palveluun, voisi toimia kannustimena nuorten aikuisten itsenäiseen asumiseen ja työllistymiseen. Vaarana kuitenkin on, että oletettu kannustinvaikutus jää toteutumatta laajempien taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden vuoksi, jolloin muutoksen vaikutukset kohdistuisivat kokonaisuin kotitalouksiin vahvistaen jo olemassa olevia alueellisia ja sosioekonomisia eroja väestön hyvinvoinnissa.

Hallituksen esityksen vaikutukset kohdentuvat pääosin kaikkein pienituloisimpiin ja usein haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, joiden käytettävissä olevia tuloja vähentävät myös muut hallituksen päättämät ja toteuttamat sosiaaliturvan leikkaukset.

Sosiaali- ja terveysministeriö on syyskuussa julkistetussa selvityksessä arvioinut vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvaleikkauksien yhteisvaikutuksia kotitalouksien taloudelliseen asemaan. Selvityksen yhteenvedossa todetaan, että *"huomattavammat tulonmenetykset keskittyvät pääosin kolmeen pienituloisimpaan tulokymmenyksen"*. Vaikka leikkausten yhteisvaikutukset näille ryhmille onkin arvioitu suhteellisesti pieniksi, merkitsevät ne konkreettisesti ainakin osalle näistä kotitalouksista hyvin paljon.

Kotitalouksien kokonaistilannetta arvioitaessa on huomioitava myös elinkustannusten vaikutus. Vaikka yleinen hintojen nousu onkin hidastunut, kallistuvat monet elämiseen liittyvät perusasiat. Esimerkiksi Helsingin kaupungin asunnot (Heka) korottaa vuokriaan vuoden 2025 alusta keskimäärin yli viisi prosenttia ja Helsingin seudun liikenne (HSL) korottaa paikallisliikenteen lipujen hintoja keskimäärin kahdeksan prosenttia.

Yhteisvaikutuksena tulojen lasku ja menojen nousu voi vaikuttaa arjessa pärjäämiseen dramaattisesti. Tällä voi olla merkittäviä välillisiä vaikutuksia. Tuoreessa Itlan raportissa todetaan, että vanhempien toimeentulostaan kokema stressi ja se, ettei perheellä ole varaa tukea lapsen harrastamista ja sosiaalisia suhteita ovat vaikuttavimpia mekanismeja ylisukupolvisen köyhyyden muodostumisessa. Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki voivat periaatteessa lieventää ensisijaisten etuuksien leikkausten vaikutuksia, mutta hyvinvointialueilta saadun epävirallisen tiedon mukaan hyvinvointialueet ovat talouspaineiden takia kiristäneet näiden viimesijaisten tukien myöntämisen kriteerejä.

Lähteet:

Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan. Sosiaali- ja terveysministeriö 2024.

Irene Bucelli & Abigail McKnight: Review of the mechanisms underlying the intergenerational transmission of poverty. Itla Reports 2024:3